

Onderzoeksberichten

Connecting the Circles: Salons, Periodicals and Movements in London and Paris (1890-1930)

Dit project kadert in het socio-literair onderzoek naar de formatie en het belang van culturele netwerken tijdens het modernisme. Het bespreekt met name de relaties tussen Amerikaanse, Britse en Franse auteurs, intellectuelen en kunstenaars aan het begin van de twintigste eeuw. Enerzijds wordt de Londense artistieke scène geanalyseerd, waarin de leden van de Bloomsbury Group en het netwerk rond Ezra Pound een prominente rol speelden. Anderzijds wordt het literaire landschap in Parijs bestudeerd, waar Amerikaanse expatriates zich groepeerden rond Gertrude Stein en Natalie Barney en waar Franse auteurs de kringen van Rémy de Gourmont en André Gide frequenteerden.

Meer dan enkel op zoek te gaan naar connecties tussen personen, tijdschriften en instituties, stelt dit promotieonderzoek zich de vraag waarom zoveel intellectuelen en kunstenaars samenkwamen in deze twee metropolen ten tijde van de Belle Epoque, hoe en waar ze elkaar ontmoetten, en in welke mate en op welke wijze ze elkaar beïnvloedden. Hierbij worden het belang

van ontmoetingsplaatsen zoals literaire salons, zogenaamde ‘at homes,’ boekhandels, drankgelegenheden en restaurants; de rol van tijdschriften, anthologieën en manifesten; en de invloed van literaire mecenasen, culturele tussenpersonen, en vertalingen onderzocht.

Door gebruik te maken van Pierre Bourdieu's veldtheorie en door recente inzichten uit de netwerkanalyse toe te passen, wil dit proefschrift het bestaande onderzoek actualiseren en de soms starre voorstelling van de gekozen netwerken herschrijven. Door aandacht te besteden aan de heterogeniteit en interdisciplinariteit van de gekozen netwerken, tracht het te komen tot een genuanceerd en evenwichtig begrip van literaire formaties in de vroege twintigste eeuw. Op deze manier wil dit project onderzoeken in welke mate en op welke manier literaire netwerken instrumenteel waren in de uitwisseling van esthetisch, filosofisch en politiek gedachtegoed tussen Groot-Brittannië en Frankrijk in de periode 1890-1930.

Birgit Van Puymbroeck

Universiteit Gent

Promotor: prof. dr. M. Demoor

Looptijd: 2008-2012

e-mail: Birgit.VanPuymbroeck@ugent.be

De introductie van Scandinavische literatuur in Nederland en Vlaanderen (1860-1940)

“In het laatste kwart van de 19^e eeuw wordt het begrip ‘Scandinavische letterkunde’ voor den ontwikkelden Europeëer iets werkelijks, een geestelijke macht, die meetelt.” Dat schreef de Deense literatuurcriticus Helge Topsøe-Jensen in 1926. Ook in het laatnegentiende-eeuwse Vlaanderen en Nederland was de groeiende belangstelling voor Scandinavische literatuur opvallend. Het aantal naar het Nederlands vertaalde Noordse literaire werken nam aanzienlijk toe, aan de universiteiten werden de eerste cursussen moderne Scandinavische taal- en letterkunde gedoceerd en in verschillende literaire tijdschriften werd de blik resoluut op het Noorden gericht.

De grote aandacht voor Scandinavische literatuur in Nederland en Vlaanderen was uiteraard niet uitsluitend afhankelijk van de intrinsieke literaire kwaliteiten van deze Scandinavische letteren. De recensenten, vertalers, universiteitsdocenten enz. hadden zeer verschillende motieven om zich met Scandinavische literatuur bezig te houden. Dit is merkbaar in de sterk uiteenlopende keuzes die zij maakten voor de te vertalen of te recenseren werken alsook in de verschillende klemtonen die zij in hun teksten legden. Het beeld dat in Nederland en Vlaanderen ontstond van de Scandinavische literatuur was hierdoor zeer diffuus en onderging bovendien grote veranderingen rond de eeuwwisseling. Deze evolutie in de receptie van Scandinavische literatuur in Nederland en

Vlaanderen vormt de aanzet tot mijn onderzoek.

Het onderzoek vertrekt vanuit de groep van actoren die tussen 1860 en 1940 actief meewerkten aan de introductie van Scandinavische literatuur in Nederland en Vlaanderen. Het is de bedoeling om hun activiteit als literatuurbemiddelaars in een ruimere context te plaatsen en te bestuderen, niet alleen met oog voor hun onderlinge verhoudingen en hun relaties tot de literaire instituties, maar ook voor hun al dan niet gedeelde overtuigingen en sociale kenmerken. Deze prosopografie zal inzicht leveren in de positionering van de introducenten van Scandinavische literatuur in het Nederlandse en Vlaamse literaire veld in verschillende focusperiodes tussen 1860 en 1940.

Het onderzoek sluit aan bij recente projecten over transnationale receptie van literatuur van en in kleine taalgebieden. Naast de studie van de sociale kenmerken van de introducenten, worden hun activiteiten ook onderzocht in relatie tot uiteenlopende strekkingen en ideologieën zoals modernisme, feminisme, etnolinguïsme, pangermanisme en katholicisme. Een contrastief Nederlands-Vlaams perspectief laat bovendien toe om de verschillen binnen het Nederlandse taalgebied te belichten.

Els Biesemans

Universiteit Gent

Promotor: prof. dr. G. Laureys

Looptijd: 2008-2012

e-mail: els.biesemans@ugent.be

De Verlichting bevraagd: Nederlandse satire in de periodieke pers (1780-1800)

De periode tussen 1780 en 1800 was bijzonder turbulent voor Nederland. Er vonden grote politieke veranderingen plaats, waaronder de installatie van het eerste democratisch gekozen parlement en de invoering van de eerste nationale constitutie. Zulke ingrijpende veranderingen gingen niet onopgemerkt voorbij. In de jaren 1780 was een levendig publiek debat ontstaan, waarbij (satirische) tijdschriften een centrale rol speelden. Zowel de patriotten als de orangisten bedienden zich van dit medium.

In mijn onderzoek staat Nederlandse satire in de periodieke pers tussen 1780 en 1800 centraal. Meer specifiek kijk ik naar twee casussen, die beide te koppelen zijn aan de woordvelden ‘licht’ en ‘Verlichting’. Mijn eerste casus betreft een serie tijdschriften en pamfletten uit de jaren 1780, de zogenaamde toverlantaarns en rarekieks, waarin patriotten en orangisten elkaar over en weer zwartmaken. Mijn tweede casus is de geïllustreerde almanak

De Lantaarn, vijf keer verschenen tussen 1792 en 1801. De auteur hiervan is de zelfverklaarde excentriekeling Pieter van Woensel, die de actuele politiek in zijn blad kritisch ondervraagt, en ongezouten commentaar levert op de handel en wandel van zijn landgenoten.

Ik voer mijn onderzoek uit in het kader van het NWO-project *The power of satire. Cultural boundaries contested*. In dit project staan de culturele impact en werking van satire door de tijd heen centraal. Ik wil die werking onder meer onderzoeken vanuit retorisch, intercultureel en historisch perspectief. In dat kader kijk ik bijvoorbeeld naar terugkerende patronen in opbouw en stijl, metaforische lijnen en motieven, en de verhouding ten opzichte van andere (niet-satirische) bronnen.

Ivo Nieuwenhuis

Universiteit van Amsterdam

Promotores: prof.dr. Frans Grijzenhout (UvA), dr. Marijke Meijer Drees (UU)

Looptijd: 2009-2013

e-mail: i.b.nieuwenhuis@uva.nl